

13.05.2022

37/1Y/2022

Sisäministeriön kirjaamo
kirjaamo.sm@govsec.fi

VN/6121/2021-SM-25

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA LAIKSI HÄTÄKESKUSTOIMINNASTA ANNETUN LAIN JA SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Onnettomuustutkintakeskus kiittää mahdollisuudesta saada lausua hallituksen esitysluonnoksesta laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Tämä mahdollisuus tulisi kirjata myös hallituksen esityksen kohtaan 1.2 Valmistelu, jossa luetellaan ne tahot, joilta lausuntoa on pyydetty.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävät

Onnettomuustutkintakeskus on turvallisuustutkintaa varten perustettu itsenäinen ja riippumaton virasto. HE-luonnoksen sivulla 10 on todettu, että ”Turvallisuustutkinnan suorittaa oikeusministeriön yhteydessä toimiva Onnettomuustutkintakeskus, joka tutkii Suomessa tapahtuvat suuronnettomuudet sekä vakavat ilmailu-, vesiliikenne- ja raideliikenneonnettomuudet.” Onnettomuustutkintakeskus toteaa, että se voi turvallisuustutkintalain 2.2 §:n nojalla tutkia myös muun onnettomuuden tai vaaratilanteen. Lisäksi turvallisuustutkintalain 2.3 §:n nojalla Onnettomuustutkintakeskus voi tehdä teematutkintoja, joissa tutkitaan yhtä aikaa useita samankaltaisia onnettomuuksia tai vaaratilanteita.

Hätäkeskuslaitoksen ilmoitusvelvollisuus Onnettomuustutkintakeskukselle

Jotta Onnettomuustutkintakeskus saisi tiedon sen tutkittavaksi kuuluvista tapahtumista, turvallisuustutkintalain 16 §:ssä säädetään useille eri tahoille ilmoitusvelvollisuus tapahtumasta, joka ilmoittajan arvion mukaan voi tulla tutkittavaksi turvallisuustutkintalain mukaan.

Kuten HE-luonnoksen sivulla 10 on hieman epäselvästi mainittu, Hätäkeskuslaitos välittää ensitiedotteita Onnettomuustutkintakeskukselle täyttääkseen turvallisuustutkintalain 16.2,5 §:ssä sille itselleen säädetyn ilmoitusvelvollisuuden.

Onnettomuustutkintakeskuksen avustaminen ilmoitusten vastaanottamisessa

Turvallisuustutkintalain 16 §:n nojalla tehtävät ilmoitukset ovat yleensä puhelinsoittoja, jotta tiedon oikea-aikainen välittyminen Onnettomuustutkintakeskukselle voidaan varmistaa. Ilmoitusten vastaanottaminen on Onnettomuustutkintakeskukselle säädetty julkinen hallintotehtävä, joka ei sisällä

julkisen vallan käyttöä. Sen sijaan ilmoitusten johdosta tehtäviin päätöksiin ja mahdollisiin toimenpiteisiin sisältyy julkisen vallan käyttöä.

Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus on vuodesta 2021 alkaen Hätäkeskuslaitoksen ja Onnettomuustutkintakeskuksen välisen sopimuksen perusteella avustanut Onnettomuustutkintakeskusta turvallisuustutkintalain 16 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottamisessa vastaten Onnettomuustutkintakeskuksen päivystysnumeroon. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus kirjaa kaikkien ilmoituksen tiedot Onnettomuustutkintakeskuksen tietojärjestelmään. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus välittää ilmoituksessa saadut tiedot ohjeen mukaisesti myös puhelimitse Onnettomuustutkintakeskuksen asiasta vastaavalle virkamiehelle turvallisuustutkintaan liittyvää päätöksentekoa ja toimenpiteitä varten, ellei ilmoitus ole luonteeltaan sellainen, että se ei selvästi kuulu Onnettomuustutkintakeskukselle. Tiedot saatuaan Onnettomuustutkintakeskus tekee turvallisuustutkintalain mukaisen ratkaisun turvallisuustutkinnan aloittamisesta tai aloittamatta jättämisestä.

Toisin kuin HE-luonnoksen sivuilla 29 ja 44 on todettu, Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus ei hälytä tarvittavia Onnettomuustutkintakeskuksen tutkijoita vaan välittää tiedon tapahtumasta Onnettomuustutkintakeskuksen asiasta vastaavalle virkamiehelle puhelimitse. Onnettomuustutkintakeskus on laatinut tapahtumatyypistä (ilmailu, raideliikenne, vesiliikenne, sosiaali- ja terveydenhuolto, muut) riippuvan listan siitä, missä järjestyksessä Onnettomuustutkintakeskuksen virkamiehiä tavoitellaan. Onnettomuustutkintakeskus tekee päätöksen mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä ja tarvittavat tutkijat valitaan ja hälytetään Onnettomuustutkintakeskuksen toimesta.

Hätäkeskuslaitoksen johtokeskukselle ei ole siirretty tehtäviä, joihin kuuluu itsenäiseen harkintaan perustuvaa julkisen vallan käyttöä. Julkisen vallan käyttöä sisältävät päätökset tehdään jatkossakin Onnettomuustutkintakeskuksessa, jotta turvallisuustutkinnan itsenäisyys ja riippumattomuus säilyy.

Saadut kokemukset Onnettomuustutkintakeskuksen ja Hätäkeskuslaitoksen välisestä yhteistyöstä ovat olleet hyviä. Kuten HE-luonnoksessa on todettu, Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus pystyy ympärivuorokautisessa päivystyksessään nopeasti ja tietoturvallisesti vastaanottamaan Onnettomuustutkintakeskukselle tarkoitettut ilmoitukset, kirjaamaan ne Onnettomuustutkintakeskuksen järjestelmään ja välittämään tiedot myös puhelimitse asiasta vastaavalle virkamiehelle ilman, että Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus tarvitsisi tehtävän hoitamiseen lisäresursseja. Kuten HE-luonnoksessa on todettu, tarvittava työmäärä on noin 2 henkilötyötuntia kuukaudessa. Puhelua tulee keskimäärin noin 10 kappaletta kuukaudessa. Järjestelyn myötä Onnettomuustutkintakeskus on voinut luopua 24/7/365 vapaamuotoisesta varallaolosta ilmoitusten vastaanottamiseksi ja välittämiseksi asiasta vastaavalle virkamiehelle. Nykyjärjestelyssä Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus

pystyy suoraan välittämään tiedot sille Onnettomuustutkintakeskuksen virkamiehelle, joka asiaa alkaa myös hoitamaan.

Onnettomuustutkintakeskus pitää hyvänä, että järjestelyn perusteet kirjataan lakiin. On tarkoituksenmukaista, että Onnettomuustutkintakeskukselle tuleviin ilmoituksiin vastataan jatkossakin nimenomaan Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa. Näin puheluihin vastaavien kouluttamisesta pystytään huolehtimaan Onnettomuustutkintakeskuksen toimesta. Järjestelyn tulee mahdollistaa myös se, että Onnettomuustutkintakeskus ottaa tarvittaessa itse hoitaakseen sen päivystysnumeroon tuleviin puheluihin vastaamisen.

HE-luonnoksen sivulla 75 on virheellisesti mainittu, että turvallisuustutkintalain 16 §:n 3 momenttiin sisältyisi valtioneuvoston asetuksenantovaltuutus Hätäkeskuslaitoksen Onnettomuustutkintakeskusta avustavista tehtävistä. Asetuksenantovaltuutta ehdotetaan kuitenkin 16 §:n 3 momentin sijaan 4 momenttiin.

Yhteistyö ilmoitusten vastaanottamisessa ei vaikuta siihen, miten Hätäkeskuslaitoksen toimintaa tarkastellaan turvallisuustutkintalain mukaisissa tutkimuksissa.

Tiedonsaantioikeus

Turvallisuustutkintaa tekevällä on turvallisuustutkintalain 20.1,2 §:n mukaan salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta tarpeelliset tiedot poliisin, pelastustoimen, hätäkeskuksen, terveydenhuollon viranomaisten ja muiden viranomaisten toiminnasta onnettomuuden yhteydessä ja varautumisesta onnettomuuksiin. Turvallisuustutkintalain 20.1,3 §:n mukaan turvallisuustutkintaa tekevällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta tutkinnan toimittamiseksi tarpeelliset tiedot puhe- ja viestiliikennettä rekisteröivistä laitteista ja vastaavista tallentimista. Vaikka hätäilmoitus säädettäisiin erikseen salassa pidettäväksi julkisuuslain 24 §:n 1 momentissa, hätäilmoitusten saaminen turvallisuustutkinnan käyttöön on jatkossakin mahdollista turvallisuustutkintalain 20 §:n perusteella.

Onnettomuustutkintakeskus saa nykyään Hätäkeskuslaitoksen puhetallenteet suoraan Hätäkeskuslaitokselta siitä riippumatta, kenen viranomaisen asiaa hätäpuheluissa on käsitelty. Samoin Onnettomuustutkintakeskus saa suoraan Hätäkeskuslaitokselta muita turvallisuustutkinnassa tarpeellisia tietoja hätäkeskusjärjestelmästä. On tarkoituksenmukaista, että jatkossakin Hätäkeskuslaitos pystyisi toimittamaan tallenteet ja muut turvallisuustutkinnassa hätäkeskusjärjestelmästä tarvittavat tiedot yhden luukun periaatteella turvallisuustutkintaa varten. Onnettomuustutkintakeskus esittää, että selvyyden vuoksi ja sujuvan toimintatavan säilyttämiseksi hätäkeskuslain 20 §:ään, jossa säädetään viranomaisten tiedonsaantioikeudesta, lisättä-

13.05.2022

37/1Y/2022

siin turvallisuustutkintalakea vastaava säännös siitä, että Hätäkeskuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä maksutta luovuttaa tietoja hätäkeskusjärjestelmästä Onnettomuustutkintakeskukselle turvallisuustutkintaa varten. Asia olisi hyvä mainita lisäksi sekä hallituksen esityksen yleisperusteluissa (HE-luonnoksen s. 19) että hätäkeskuslain 20 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Viitaten HE-luonnoksen sivuille 35–36, turvallisuustutkintaa tehdään yhteiskunnallisesti merkityksellisten tapahtumien kohdalla, joissa on julkinen intressi saada tietoa siitä, onko hätäilmoitus tehty, milloin se on tehty, mikä taho sen on tehnyt, mitä tietoja viranomaisella on hätäilmoituksen perusteella ollut käytettävissään ja mihin toimenpiteisiin viranomainen on hätäilmoituksen johdosta ryhtynyt.

Muuta

Hallituksen esitysluonnoksen kohdassa 2.1 Perustuslaki on todettu, että ”Yleisillä perusteilla säännöksessä tarkoitetaan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä (HE 238/1984 vp, 262/1990 vp ja 328/1994 vp) ja toimivaltuuksia. Lähdeviitteisiin olisi tältä osin tarkoituksenmukaista täydentää viitattujen asiakirjojen tyyppi puuttuvilta osin.

HE-luonnoksen sivulla 17 puhutaan N-tehtävästä. Olisi tarkoituksenmukaista, että hallituksen esityksessä selitettäisiin, mitä N-tehtävällä tarkoitetaan.

Hallituksen esityksen oikeakielisyyteen on syytä kiinnittää vielä yleistä huomiota.

Johtaja

Hallintopäällikkö